

УДК 334.722:005.963.1(477)

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-272-4-1-161-164

ХУДОЛЕЙ Л. В.

Запорізький національний університет

РОЗРОБКА МОДЕЛІ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ КРАЇН З ТРАНСФОРМАЦІЙНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

В роботі для визначення ролі бізнес-інкубаторів у розвитку регіонів України узагальнено досвід та визначено особливості їх створення в країнах з трансформаційною економікою. Побудовано модель розвитку інноваційного бізнес-інкубатора в Україні. Запропоновано етапи її реалізації.

Ключові слова: бізнес-інкубатор, модель, розвиток, інновації, країна, бізнес, етапи, організація.

KHUDOLIEI L.

Zaporizhzhia National University

DEVELOPMENT OF THE BUSINESS INCUBATOR MODEL DEVELOPMENT TAKEN INTO ACCOUNT OF THE FEATURES OF THE COUNTRIES WITH TRANSFORMATION

In the article for visualization of the business-incubator role, the development of the regions of Ukraine is paginated and the special features of the goal in the country are marked with transformation economy. The model of the innovative business incubator in Ukraine was inspired. It is propounded by stages of implementation of the models. The first stage is technological, which involves the development of new technologies, products, utility models and know-how. The second - expert - formulation of principles, methods of examination of goods and services, preparation of technical documentation of production. The third stage - pilot - improvement of physical and chemical processes, regulating technological influences, in order to obtain high consumer properties of products. The fourth stage is economic, which involves conducting market research, determining the cost of production and market price, calculating the socio-economic and technological efficiency of production. Fifth stage - commercialization - preparation of business teams and business plans for product research into the market based on project management tools that are aimed at achieving certain results. The proposed model is based on the unification of scientific potential, taking into account the scientific achievements of multidisciplinary teams of universities and (or) research institutes. This will allow integration of scientific, educational and logistical potential, which in turn is a factor of competitiveness of innovative development of business incubator.

Keywords: business incubator, model, development, innovation, country, business, phases, organization.

Постановка проблеми. В останні роки зріс інтерес регіонів і муніципальних утворень до створення бізнес-інкубаторів як структур, що спеціалізуються на підтримці малого бізнесу, особливо в депресійних регіонах. Розвиток бізнес-інкубування стає обов'язковим елементом сучасних економічних програм.

Практика створення бізнес-інкубаторів показує, що як вже створені, так і створювані інкубатори стикаються в своїй діяльності з цілим рядом схожих проблем, вирішити які не в змозі через відсутність досвіду, необхідних знань і навичок вирошування бізнесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В сучасній економічній літературі останнім часом велика увага приділяється розгляду питань, що стосуються інноваційного розвитку країни. Саме бізнес-інкубатори є невід'ємною частиною такого розвитку.

Слід виділити наступних вчених-економістів, які вивчали питання, що безпосередньо пов'язані з бізнес-інкубуванням, а саме: Немченко А.Б. та Немченко Т.Б. у своїй роботі розглядали сутність, види та функції бізнес-інкубаторів як складового елементу регіональної інноваційної інфраструктури в сучасних умовах [1].

Висвітлення ролі бізнес-інкубаторів у активізації інноваційного розвитку країни, складових механізму національної інноваційної системи, місця бізнес-інкубаторів у цьому механізмі; проблеми створення академічних бізнес-інкубаторів у навчальних закладах та переваги їх функціонування; ролі академічного бізнес-інкубатору у розвитку малого і середнього бізнесу; складові майбутнього успіху учасників бізнес-інкубатора та критеріїв їх оцінки у своїй праці досліджували такі вчені, як О. В. Абакуменко, Л. О. Коваленко, Н. А. Марченко [2].

Проведенням аналізу діяльності існуючих бізнес-інкубаторів різних регіонів України, їх головної мети функціонування у вищих навчальних закладах, обґрунтуванням регіональних передумов створення бізнес-інкубаторів займався О.В. Якушев [3].

Присвятив свою роботу проблемам та перспективам розвитку процесів бізнес-інкубування в Україні такий вчений економіст, як Е. Б. Бойченко, який обґрунтував, що бізнес-інкубатори можуть стати частиною системи інфраструктури підприємства, яка сприяє розвитку підприємництва; інструментом розвитку природного, виробничого, фінансового, людського, інтелектуального та інших потенціалів території; формування науково-виробничої інфраструктури; базою створення та впровадження нових наукоємних технологій, що сприяє виробництву конкурентоспроможної продукції; центром сприяння розвитку

міжнародної співпраці між підприємствами у сфері науки та інновацій; центром підготовки та перепідготовки кадрів, інформаційної підтримки підприємств, надання сервісних послуг, сприяння фінансовому забезпеченню підприємницької діяльності; центром сприяння просуванню товарів та послуг підприємства, що включає маркетингову та рекламну діяльність [4].

У праці таких авторів, як Ю.О. Кусакова та В.О. Костюк, висвітлено аналіз особливостей функціонування бізнес-інкубаторів у різних країнах світу та побудовано модель впливу бізнес-інкубаторів на економічний розвиток та економічну безпеку держави [5].

Проте, недостатньо інформації щодо моделі розвитку інноваційного бізнес-інкубатора, тому це питання потрібно дослідити та побудувати таку модель.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження розвитку бізнес-інкубаторів країн з трансформаційною економікою та, на їх основі, побудова моделі розвитку інноваційного бізнес-інкубатора в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення ролі бізнес-інкубаторів у розвитку регіонів України узагальнимо досвід та визначимо особливості їх створення в країнах з трансформаційною економікою.

Перший бізнес-інкубатор з'явився в 1950-і рр. у Великобританії. Однак найбільший досвід в інкубування малих підприємств накопичено в США, після 1983 р., де в основному бізнес-інкубатори створювалися при дослідних, наукових та інноваційних центрах, спрямовані на підтримку нововведень.

Спочатку інкубатори виконували в основному функцію створення нових робочих місць і були пов'язані з нетехнологічним бізнесом. Наступні бізнес-інкубатори, поява яких пов'язана із заохоченням інноваційної діяльності та підприємницької активності в університетах, виконували функцію підтримки наукомісткого підприємництва.

Прикладом успішного розвитку інкубатора служить бізнес-інкубатор в м. Остін штату Техас (Austin Technology Incubator), який створений в 1989 р. і вже в 1997 р. число компаній, що входять в нього, зросло до 28. Загальний капітал цих компаній досяг 100 мільйонів доларів, 90% всіх компаній бізнес-інкубатора.

Цікавим є досвід створення бізнес-інкубаторів в Німеччині, за технологією яких працюють понад 300 організацій: бізнес-інкубаторів, промислових парків, технопарків, інноваційних центрів. Тут існує великий досвід перетворення комбінатів і великих підприємств, особливо в Східній Німеччині. Наприклад, в бізнес-інкубаторі в Дрездені на підприємстві мікроелектроніки (3300 чоловік) проведена процедура банкрутства і щоб не втратити кадровий потенціал організовано 40–50 нових малих фірм, працевлаштували близько 4 тис. осіб, збережено весь персонал [6].

Кваліфікація співробітників привернула до регіону велику компанію «Siemens», яка сформувала субпідряд для малих підприємств. При цьому важливим є правове забезпечення, яке включає основні програми, спрямовані на розвиток малого і середнього підприємництва, такі як:

- «Концепція розвитку науково-технічної політики по відношенню до підприємств малого і середнього підприємництва» – служить основою для забезпечення фінансування малого підприємництва країни.

- «Стимулювання заощаджень для відкриття власного бізнесу» – сприяє відкриттю своєї справи із застосуванням проектів «start-up».

Розвиток малого бізнесу у Франції також активно пов'язаний зі створенням бізнес-інкубаторів. За останні чверть століття в країні створена значна державна система стимулювання малого бізнесу. Нові малі підприємства на 2 роки звільняються від податку на акціонерні товариства, від місцевих податків і для них знижуються прибутковий податок і податок з інвестованої частини прибутку.

В даний час у Франції зареєстровано близько 3 млн малих підприємств: з них 1,5 млн працює в сфері послуг, 780 тис. – в торгівлі, 350 тис. – в будівництві, 303 тис. – в промисловості, що представляє класичну структуру трансформаційної економіки. Щорічно в країні відкривається близько 250 тис. малих підприємств, а банкрутує 50 тис., при цьому 40–50% нових робочих місць, створюваних у Франції, доводиться саме на підприємства малого бізнесу.

Основою бізнесу в розвитку підприємництва в Фінляндії є стартові субсидії держави. За статистичними даними, протягом кількох останніх років в країні щорічно з'являлися по 22-23 тис. нових підприємств, переважна частина, приблизно 93%, підприємств є малими, з кількістю працівників менше 10 чоловік; 60% від загальної кількості підприємств займаються бізнесом самостійно, без залучення найманих працівників. Серед бізнес-інкубаторів в Фінляндії представляє особливий інтерес бізнес-інкубатор в бізнес-центрі на південному заході Хяме, основним завданням якого є створення робочих місць в обробній промисловості і встановлення зв'язків між промисловістю і навчальними закладами. Бізнес-інкубатори для даної країни є особливо ефективним інструментом створення фірм і робочих місць, а також розширення співпраці між підприємствами і навчальними закладами. До числа інших важливих результатів відносяться комерціалізація нових технологій і поліпшення іміджу регіону, в якому вони діють [7].

Хоча в інкубаторах створюється порівняно мало нових підприємств порівняно із загальним числом новостворюваних фірм, вони грають дуже важливу роль, спрямовуючи розвиток інноваційного бізнесу і реформуючи місцеві комерційні структури і систему послуг.

Тобто, після аналізу розвитку бізнес-інкубування у провідних країнах світу, можна стверджувати, що цьому питанню приділяється далеко не остання роль. Чого, на жаль, не можна сказати за нашу країну. На теперішній час в Україні, за даними Держпідприємництва, зареєстровано понад 70 бізнес-інкубаторів. За даними ж нещодавно проведеного Українською асоціацією бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів (УАБІЦ) моніторингу діяльності бізнес-інкубаторів, їхня чисельність виявилася значно меншою і складає лише близько 10-и бізнес-інкубаторів, які реально працюють [8]. Саме тому ми пропонуємо використати для розвитку такої інноваційної структури як бізнес-інкубатор наступну модель, яка допоможе підвищити рівень економічної безпеки та інноваційного розвитку держави.

Запропонована модель буде ґрунтуватися на об'єднанні наукового потенціалу з урахуванням наукових досягнень багатопрофільних колективів вчених вузів та (або) НДІ. Це дозволить здійснити інтеграцію наукового, освітнього і матеріально-технічного потенціалу, що, в свою чергу, є фактором конкурентоспроможності інноваційного розвитку бізнес-інкубатора.

Отже, модель інноваційного розвитку бізнес-інкубаторів країни матиме наступний вигляд (рис. 1).

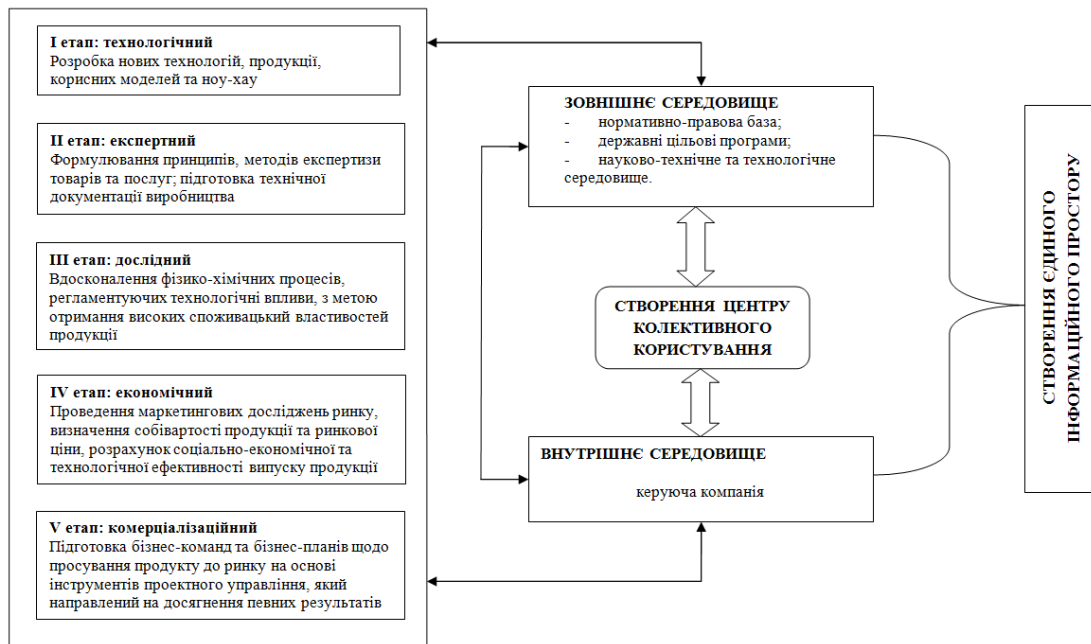

Рис. 1. Модель розвитку інноваційного бізнес-інкубатора

Пропонуємо механізм реалізації даної моделі за такими етапами:

I етап – технологічний. На даному етапі здійснюється розробка і виробництво сучасних технологій виробництва, нової продукції, корисних моделей, з урахуванням специфіки та області наукових досліджень, створення перспективних комерційних технологій, послуг і т. д. Учасниками етапу є фахівці машинобудівних технологій, технологій продуктів харчування, хімічних технологій, біотехнології, інженери і т. д. На даному етапі можуть об'єднатися вчені, дослідники природничо-технічних спеціальностей в області технології машинобудування, біотехнологій, хімічних технологій, технології та обладнання харчових виробництв та ін. залежно від профілю вузу для досягнення єдиної мети.

II етап – експертний. Формулювання принципів і методів формування з проведення експертизи товарів і послуг; впровадження та розробка технічної документації промислового виробництва. На даному етапі проводиться аналіз небезпечних чинників та критичних контрольних точок, що дозволяють ідентифікувати і оцінювати комплекс по всьому ланцюгу руху товару: сировина, технологія виробництва, реалізація готової продукції, що забезпечують їх соціально-значущі і екологічні властивості. Учасниками етапу, перш за все, є фахівці-експерти, а також фахівці в області якості, метрології, сертифікації, фахівці в області експертизи і управління нерухомістю, в області експертизи товарів. Тут відбувається об'єднання дослідників в галузі управління якістю, метрології та стандартизації, експертизи та ін.

III етап – дослідницько-аналітичний. Удосконалення фізико-хімічних процесів, що регламентують технологічні впливи, з метою отримання високих споживчих властивостей. На даному етапі розробляється нормативно-технічна документація на продукцію і технологію її виробництва (технічні умови, технологічні інструкції, технологічні регламенти, рецептури і т. д.). Учасниками етапу є фахівці в області аналізу, в області фізичних явищ, фізико-хімічних процесів. Тут активно співпрацюють дослідники в галузі природничих наук.

IV етап – економічний. Проведення маркетингових досліджень ринку включає збір, реєстрацію та аналіз всіх фактів з проблем, що належать до продажу і переміщення товарів і послуг від виробника до споживача, визначення собівартості продукції і ринкової ціни, розрахунок соціально-економічної,

екологічної, технологічної ефективності. Учасниками етапу є фахівці в області бухгалтерського обліку, аудиту, фінансів, менеджери, маркетологи, фахівці в галузі управління, в області оподаткування, антикризового управління. Тут відбувається об'єднання фахівців в області бухгалтерського обліку, аудиту, менеджменту, маркетингу, оподаткування та ін.

V етап – комерціалізаційний. Створення бізнес-команди. Розробка бізнес-плану, на основі SWOT-аналізу, SMART-аналізу, STEP-аналізу, з просування продукції на ринок. Реалізація бізнес-планів шляхом проектного управління, на основі алгоритму розробки та реалізації окремих взаємопов'язаних проектів спрямованих на досягнення конкретного результату, що визначає послідовність і раціональність процесів, що відбуваються, побудова мережевих моделей. Учасники етапу сучасні топ-менеджери, які складають команду бізнес-інкубаторів, що представляють його інтереси у зовнішньому середовищі, створюють позитивний імідж і консультують з широкого кола проблем.

VI етап – інформаційний – створення єдиного інформаційного простору. Збір інформації про об'єкт, що вивчається, призначення, технічні можливості та ін., що повинно давати комплексне уявлення про об'єкт аналізу: призначення, технічні параметри, умови експлуатації, вимоги замовників, виробничі вимоги, витрати на виконання функцій. В результаті на даному етапі розробляється ряд документів: таблиці основних технічних параметрів досліджуваної продукції, таблиця основних економічних показників, перелік питань до фахівців, які виникли під час збирання і систематизації інформації. Впровадження системи автоматизації управління з використанням інформаційно-комунікативних засобів і проектного управління.

Провідним елементом інноваційного середовища регіону є інноваційний бізнес-інкубатор, що формується на основі технологічної платформи, що поєднує в собі науково-дослідний, дослідно-експертний, виробничо-технологічний та комерціалізаційний етапи інноваційного циклу.

Висновки. Слід зазначити, що бізнес-інкубатор – це один з головних чинників формування інноваційної інфраструктури, яка, в свою чергу, є ефективною моделлю взаємодії науки, освіти і виробництва, сполучною ланкою між розробником і споживачем інновації, між науковою ідеєю і її практичним втіленням. Таким чином, від рівня розвитку інноваційної інфраструктури, від якості її функціонування залежатиме не тільки швидкість здійснення інноваційних перетворень в економіці, їх вартість та результативність, а й можливість реалізації будь-якого інноваційного проекту.

Література

1. Немченко А.Б. Бізнес-інкубатори в сфері сучасної державної підтримки розвитку регіональної інноваційної інфраструктури / А.Б. Немченко, Т.Б. Немченко // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 36–41.
2. Абакуменко О. В. Роль бізнес-інкубаторів у активізації інноваційного розвитку країни / О.В. Абакуменко, Л. О. Коваленко, Н. А. Марченко // Науковий вісник Полісся. – 2015. – № 3 (3). – С. 52–60.
3. Якушев О.В. Регіональні аспекти розвитку бізнес-інкубаторів в Україні / О.В. Якушев // Економіка і організація управління. – 2016. – № 2 (22). – С. 116–125.
4. Бойченко Е. Б. Проблеми та перспективи розвитку процесів бізнес інкубування в Україні [Електронний ресурс] / Е. Б. Бойченко // Ефективна економіка. – 2017. – № 2. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6509>
5. Кусакова Ю.О. Світовий досвід підвищення економічної безпеки держави через діяльність бізнес-інкубаторів [Електронний ресурс] / Ю.О. Кусакова, В.О. Костюк // Ефективна економіка. – 2017. – № 6. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5650>
6. Економіка й організація інноваційної діяльності : підруч. / [О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.] ; під. ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. – К. : Центр навч. літер., 2007. – 662 с.
7. Грицик А. Я. Можливості введення альтернатив в національну економіку. Індустріальні парки [Електронний ресурс] / А. Я. Грицик, Л. П. Лаврик-Слісенко. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=75025>.
8. Степаненко В.В. Бізнес-інкубування та інноваційні центри – перспективні форми підтримки та розвитку малого підприємництва в Україні / В.В. Степаненко // Сталій розвиток економіки. – 2015. – № 1. – С. 148–153.

References

1. Nemchenko A.B. Biznes-inkubatory v sferi suchasnoi derzhavnoi pidtrymky rozvytku rehionalnoi innovatsiinoi infrastruktury / A.B. Nemchenko, T.B. Nemchenko // Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky. – 2010. – Vyp. 17. – S. 36–41.
2. Abakumenko O. V. Rol biznes-inkubatoriv u aktivizatsii innovatsiinoho rozvytku krainy / O. V. Abakumenko, L. O. Kovalenko, N. A. Marchenko // Naukovyi visnyk Polissia. – 2015. – № 3 (3). – S. 52–60.
3. Yakushev O.V. Rehionalni aspekty rozvytku biznes-inkubatoriv v Ukraini / O.V. Yakushev // Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia. – 2016. – № 2 (22). – S. 116–125.
4. Boichenko E. B. Problemy ta perspektyvy rozvytku protsesiv biznes inkubuvannia v Ukraini [Elektronnyi resurs] / E. B. Boichenko // Efektyvna ekonomika. – 2017. – № 2. – Rezhym dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6509>
5. Kusakova Yu.O. Svitovyi dosvid pidvyshchennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy cherez diialnist biznes-inkubatoriv [Elektronnyi resurs] / Yu.O. Kusakova, V.O. Kostyuk // Efektyvna ekonomika. – 2017. – № 6. – Rezhym dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5650>
6. Ekonomika y orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti : pidruch. / [O. I. Volkov, M. P. Denysenko, A. P. Hrechan ta in.] ; pid. red. O. I. Volkova, M. P. Denysenka. – K. : Tsentr navch. liter., 2007. – 662 s.
7. Hrytsyk A. Ya. Mozhlyvosti vvedennia alternatyv v natsionalnu ekonomiku. Industrialni parky [Elektronnyi resurs] / A. Ya. Hrytsyk, L. P. Lavryk-Slisenko. – Rezhym dostupu : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=75025>.
8. Stepanenko V.V. Biznes-inkubuvannia ta innovatsiini tsentry – perspektyvni formy pidtrymky ta rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini / V.V. Stepanenko // Stalyi rozvytok ekonomiky. – 2015. – № 1. – S. 148–153.

Рецензія/Peer review : 24.07.2019

Надрукована/Printed : 10.09.2019

Рецензент: д. е. н., проф. Альохін О. Б.